

руйнацію віками сформованого сільського способу життя, втрату духовних і культурних надбань, якими здавна славилася українське село та містечко. Це також сприятиме активізації місцевих громад, адже люди відчують, що здатні реально впливати на ситуацію, брати активну участь в управлінні та контролювати місцеву владу. Саме так формується громадянське суспільство, посилюються права і свободи людини та громадянина, їх практична реалізація.

Для вирішення цих завдань Україні потрібно запровадити принципово нову державну регіональну політику, яка б поєднала суттєве розширення повноважень місцевого самоврядування, і чіткі, збалансовані механізми контролю за діяльністю інститутів муніципальної влади з боку держави у частині дотримання ними законності та забезпечення життєдіяльності територіальних громад у випадках недієздатності органів місцевого самоврядування.

Підсумовуючи, зазначимо: якщо вдасться вирішити це головне внутрішньополітичне завдання, то спровокувати сепаратизм у межах великих територій стане неможливим.

Є. М. Мануйлов, доктор філософії, професор

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТА ПРАВА

Підґрунтям розуміння категорії відповідальності є філософське вчення про соціальну зумовленість поведінки індивіда, її зв'язок із свободою та необхідністю.

Соціальна відповідальність — найважливіший елемент взаємозв'язку людини та суспільства, адже вона регулює поведінку індивіда таким чином, щоб вона відповідала вимогам суспільства. З розвитком суспільства відповідальність почала відігравати провідну роль у політичних, економічних та духовних відносинах.

Проблема соціальної відповідальності особистості є предметом аналізу вчених різних галузей науки. Основи відповідальності як соціального явища спостерігаються вже в Античності (Платон, Арістотель). Сучасні дослідники проблеми соціальної відповідальності базуються на широкому тлумаченні категорії соціальної відповідальності.

Як зазначає А. Андрющенко, «соціальну відповідальність особистості можна визначати як системну соціальну якість, у якій віддзеркалюється і реалізується рівень її соціальності, тобто глибина і повнота зв'язків особистості з соціумом, міра прийняття соціально значущих потреб суспільства

як особисто цінних, визнання їх пріоритетності перед груповими, клановими, розуміння своєї особистої відповідальності за соціальні наслідки своєї діяльності і поведінки».

Інший сучасний дослідник А. Шабуров розглядає соціальну відповідальність як вольове соціально зумовлене ставлення суб'єкта до панівних у суспільстві норм і цінностей, що виражаються в обранні суспільно значущого варіанта поведінки і його активної реалізації.

Виходячи з цих підходів можна стверджувати, що соціальна відповідальність є найважливішим елементом взаємозв'язку особи та суспільства, вона здійснює функцію регуляції поведінки індивіда відповідно до вимог суспільства. Соціальна відповідальність — це додержання суб'єктами суспільних відносин вимог соціальних норм, а у разі безвідповідальної поведінки чи порушення суспільних порядків вони зобов'язані нести додатково й обов'язок особистого чи майнового характеру.

Що стосується соціальної відповідальності суб'єкта права, то, на наш погляд, вона є більш вузьким поняттям. Юридична відповідальність може розглядатися як частина соціальної відповідальності суб'єкта діяльності. Наприклад, відповідальність за порушення вимог соціально-правових норм означає обов'язок суб'єкта відповідальності взяти на себе негативні наслідки невиконання або неналежного виконання вимог соціально-правової норми, тобто стати об'єктом осуду, об'єктом застосування заходів виправного впливу (зазнати їх з боку суспільства, держави, колективу, соціальної групи тощо) і своїми діями відшкодувати, компенсувати спричинену шкоду (Д. І. Бернштейн). Крім того, на нашу думку, у соціальній відповідальності суб'єкта права присутні такі аспекти взаємодії соціальних суб'єктів, як: характер виконання суб'єктом права законодавчих актів діючих у суспільстві; соціально-правові санкції, що застосовуються суспільством до суб'єкта права за соціально-правові наслідки діяльності або бездіяльності.

Отже, соціальна відповідальність суб'єкта права на особистому рівні стикається з правом. Вона є правовою та державно-управлінською категорією, що відображає ціннісно-правовий аспект соціальних відносин. Крім того, якщо розглядати правові аспекти відповідальності суб'єкта права, то можна стверджувати, що така відповідальність є універсальним поняттям для всіх видів діяльності соціального суб'єкта. Водночас залежно від обставин мотиви відповідальної діяльності можуть бути різними. Наприклад, для когось важливим є те, за що він відповідає; для когось — перед ким він відповідає; для одних важливо, що їм загрожує за порушення; для інших — це усвідомлення суспільної необхідності певних дій; хтось бажає уникнути лише негативного оцінювання своїх дій, а хтось на перший план ставить результати своєї роботи.

Отже, соціальна відповідальність суб'єкта права завжди пов'язана з необхідністю додержання правових приписів, встановлених у суспільстві, і виникає тоді, коли дії індивіда мають суспільне значення і регулюються соціально-правовими нормами.

Таким чином, на наш погляд, соціальну відповідальність суб'єкта права можна визначити як вид відповідальності, який пов'язаний із виконанням соціально-правових норм, встановлених у суспільстві, готовність до виконання прав і обов'язків у процесі діяльності з метою ненанесення шкоди як суспільству, так і окремим індивідам.

Соціальна відповідальність суб'єкта права має бути невід'ємним атрибутом сучасного розвитку суспільства. Так, у сучасній Україні, коли панують економічні, політичні, соціальні і територіальні проблеми, коли держава не в змозі вирішувати і половину цих проблем, покращити суспільне життя, велика відповідальність в цих умовах покладається на суб'єктів права. Вони повинні діяти згідно із соціально-правовими нормами і сприяти укріпленню морально-правових основ суспільства. Більш того, оскільки закони не можуть охопити всі випадки життя, суб'єкти права повинні виходити із відповідальної поведінки, щоб підтримати суспільство, сприяти його розвитку у бік зазначених у Конституції України напрямів: «Стаття 1. Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава».

А. А. Моренчук, кандидат історичних наук, доцент

ЛЮФТ У РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОДЕЛІ ЯК ОДНА ІЗ КЛЮЧОВИХ ПРОБЛЕМ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Політична криза та проблеми соціально-економічного розвитку виразно окреслили необхідність проведення комплексу реформ в Україні. Водночас, незважаючи на численні декларації і спроби внести зміни до існуючої системи, простежуються прорахунки, недостатня глибина і непослідовність. Одна з причин цього явища — відсутність системності у здійсненні трансформаційних процесів. Курс, обраний українською владою, не вписується в базові демократичні моделі. Слід пам'ятати, що демократія буває різною. Можна виділити соціальну, ліберальну, консервативну. Звичайно, у сучасних умовах відбувається взаємовплив різних політичних концепцій, однак це не заважає виділити декілька ключових установок, притаманних кожній із моделей.